

Mărci frazeologice ale tradiției culturale românești

Monica BILAUCA

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Abstract: Our paper aims to emphasize the way phraseologisms – linguistic facts endowed with semantic and expressive density – have marked the cultural tradition of the Romanian language. We have analyzed the idioms, the proverbs, the locutions referring to the rites of passage (birth, marriage, death) and highlighted the advantages of their investigation and their importance in the process of transmission and value adding which contribute to configure the identity of the Romanian culture.

Keywords: *phraseologisms, idioms, proverbs, locutions.*

1. Modelate de factori culturali și integrate într-un circuit viu, activ, valorile, tradițiile formează universul axiologic al poporului respectiv, iar acesta va fi preluat, transmis și se va regăsi, mai mult sau mai puțin reinterpretat, în conduita generațiilor următoare. Utilizat cu preponderență în sfera științelor sociale, termenul *tradiție*, provenit din latinescul *tradere*, face referire la tot ceea ce este caracteristic unei comunități în gândire și în comportament, la ceea ce este propriu pentru marcarea identității unei culturi. Având așadar caracter normativ, de filtrare și legitimare a unui sistem de valori, *tradiția* presupune, potrivit specialiștilor, continuitatea, pe cale orală, a elementelor componente, pe parcursul a mai multor generații. Elementele de cultură și tradiție populară reprezintă deci, pentru fiecare popor, un barometru important ce măsoară experiența de viață, în baza căreia i s-a creionat profilul identitar, iar acestea „ne dau posibilitatea de a înțelege o seamă de forme și funcțiuni aparținând lumii satului tradițional.” [Bernea, 2005: 168].

1.1. În calitate de purtător de cuvânt al fondului valoric al culturii, limba a înregistrat, a codificat și a depozitat o diversitate de forme în structuri care au trecut testul timpului, nu și-au epuizat potențialul semantic și s-au fixat ca mărturie a datinilor, practicilor rituale care l-au însoțit pe om de-a lungul existenței sale. Pornind de la observația formulată de Theodor Capidan, potrivit căreia „durata și tenacitatea tradiției nu se păstrează într-o măsură atât de mare, cum se arată în limba pe care o vorbim” [Capidan, 1943: 6], demersul nostru a analizat numeroase construcții fixe, deci fapte de limbă înzestrate cu densitate semantică și expresivă, reprezentative pentru tradiția culturală românească, referitoare la ceea ce antropologia culturală numește *rituri de trecere* sau rituri preliminare (de separație), liminare (de prag), postliminarea (de agregare) [Gennep, 1996: 29]: nașterea, nunta, moartea.

1.1.1. Venirea pe lume este primul eveniment cu o semnificație specială în viața omului, la care participa în vechime întreaga colectivitate în mediul rural, era clipa când pruncul *vedea lumina (zilei) (sau vedea soarele, vedea viață, vedea lumina lumii ori a vieții, vedea lumea în ochi (reg.)* sau, regional, *cădea pe strat*. Momentul acesta, când *copilul avea ființă (pe lume)* era

marcat, după Simion Florea Marian, de credința că atunci când „se naște un băiat sau o copilă, totdeauna se înscrie în cer într-o carte, care se numește cartea sorții, nu numai numele, ci și tot viitorul său cum are să fie: bun ori rău, de unde vine și zicala: *așa mi-a fost scris, așa mi-a fost scris în slovele ursitoare.*” [Marian, 1995: 46].

Anterior acestui moment, femeia însărcinată, despre care se spune, în diferite registre stilistice, că: *a pornit grea (sau într-adevăr), a primit în sine, a purces grea (sau îngreunată, groasă), a înghițit scorușe (reg.), a prins (sau a luat) în zgău (pop.), a luat (sau avut, a purtat) în pântec sau este cu ciolane în pântec, a dat (sau a călcat, a alumecat, a căzut) pe sterp (reg.), a dat (sau a căzut) pe vatră (Mun.)*, trebuie să respecte niște reguli nescrise, cum ar fi, de exemplu, evitarea lovirii cu piciorul a unui câine, deoarece copilul pe care îl va naște, „va fi câinos la inimă” [Gorovei, 1915: 47], interdicția de a mânca fructe îngemănate sau colacii care s-au lipit în cuptor, pentru că va avea gemeni [Ciașanu, 2014: 274] etc. În cazul în care femeia însărcinată nu este căsătorită se spune că *i-a venit vremea, dar nu a nu i-a veni ceasul (pop.)*.

2.1. Dacă despre sexul copilului se spune, popular, că *în sacul legat nu știi ce este*, identitatea spirituală a acestuia este dobândită o dată cu creștinarea lui, prin taina Botezului, etapă care trebuie pregătită, în mentalul popular, începând cu momentul zămislirii și continuată ulterior până la aducerea copilului în casa în care va crește. De altfel, raportarea la acest moment este marcată frazeologic, utilizarea structurii fiind însă specializată, mai ales în limbajul religios: *în (sau la) anul mântuirii sau anul Domnului (bis.)* „în anul de la (nașterea) lui Hristos”. Momentul intrării în lume a pruncului este și el marcat de o serie de credințe și superstiții care însoțesc întreg evenimentul, unele dintre ele ilustrate frazeologic. Astfel, plânsetul copilului în timpul slujbei anunță că va trăi ani mulți [Gorovei, 1915: 29]; punerea în fașa acestuia a unei bucăți de pâine și sare, pentru ca acesta, atunci când va crește să aibă un trai bun [Gorovei, 1915: 29]; așezarea imediat după naștere a copilul pe pământul gol simbolizează încredințarea copilului pentru ca pământul să-i poarte de grijă [Ciașanu, 2014: 22]; utilizarea banilor câștigați la botez se face pentru cumpărarea unei căldări, pentru ca pruncul să trăiască mulți ani [Gorovei, 1915: 30]; *lăsarea unui semn* copilului, adică punerea pe pieptul sau la căpătâiul lui a unui fir roșu (destrămat dintr-o țesătură) are rolul de a ocroti somnul copilului etc.

Un caz particular de *însemnare* este reprezentat de detaliile particularizante legate de momentul nașterii copilul sau de trăsăturile fizice ale acestuia. De exemplu, despre „acei copii care se nasc șchiopi, orbi etc., se crede că sunt însemnați, adică foarte răi” [Gorovei, 1915: 74] sau, dimpotrivă, este semn că pruncul *s-a născut sub o stea norocoasă, s-a născut cu scufie (în cap)* sau *s-a născut cu căiță* [Dumistrăcel, 2001: 80].

Asocierile situaționale nepotrivite sau ironice sunt marcate de cele mai multe ori cu o conotație negativă și servesc pentru exprimarea anumitor trăsături comportamentale sau de caracter: *a se naște (sau a se afla) în zodia porcului (ori a scroafei) (reg.)* „1. a fi foarte norocos. 2. a fi foarte mâncăcios”, *a se naște în zodia rațelor* „a fi mereu însetat”, *(a fi) butuc de pădure sau parcă ar fi născut (sau crescut) în pădure* „se spune despre un om needucat”; *a fi botezat cu zeamă de varză (reg.; d. oameni)* „a fi rău de fire”.

3. Alături de botez, *nunta* este alt rit de trecere recunoscut de creștinismul (ortodox) ca taină. Fie că ne referim la conținutul ritual al momentului ori la cel spectacular, întreg ceremonialul nupțial (peșitul, logodna, nunta) este marcat prin numeroase tradiții, multe dintre ele reflectate paremiologic.

3.1. Cronologia ceremonialului de nuntă este marcată de un comportament (normativ), care trebuie respectat și de care depinde longevitatea căsătoriei. Gh. F. Ciașanu menționează faptul că, în mentalul popular, nu în orice zi e bine să mergi în peșit, deoarece, în afară de joi și duminică, celelalte zile sunt marcate, într-un fel sau altul, negativ:

lunea nu e bine să mergi la peșit, deoarece este începutul săptămânii; marțea, pentru că în această zi s-a pornit lumea; miercurea, deoarece acel ce peștește și se cunună sau se logodește în această zi, poate să rămână văduv sau văduvă; vinerea tot din această cauză și mai ales că cele două zile sunt considerate zile de post; sâmbăta nu e bine să mergi la peșit, deoarece e ziua dedicată celor adormiți [Ciașanu, 2014: 285].

În plan lingvistic, pentru exprimarea ideii de nepotrivire sau împotrivire, se folosesc mai multe construcții: *Toate pe dos și nunta marțea* (pop.) „se spune despre un șir de lucruri, de întâmplări care de care mai nepotrivite”, *Lasă, lasă, să vedem, strigă cimpoiul la nuntă*, „ne arată că nu trebuie să ne bucurăm degrabă, de orice”, *Nici o nuntă fără vorbă, nici o moarte fără bănuială* „adică la orice lucru se găsește oarece pricină”, *Mergi la nuntă și zi „Și la anul...”* „vorbe spuse împotriva bunei orânduiei” [Golescu, 1973: 94-201]. Aceeași idee a nepotrivirii este surprinsă și în expresia *cal de ginere*, cu semnificația „prea târziu, într-un moment nepotrivit”, cu referire la moarte, pentru care Stelian Dumistrăcel avansează supoziția că „formula inițială (sau măcar paralelă) trebuie să fi fost «după nuntă și cal de ginere», adică acel „cal pe care încalecă tânărul înainte de a merge la cununie”. În ceea ce privește actul peșirii și începutul pregătirilor de nuntă s-au fixat mai multe expresii, în funcție de regiune: *a umbla prin sat* „se spune despre mireasa cu fetele și ginerele cu băieții, care, în ajunul nunții, merg prin sat pentru a invita oamenii la nuntă”, *a așeza nunta pe podvale* „a începe pregătirile de nuntă”, *a umbla cu ostropețul* (Mol.) „a umbla din casă în casă, făcând invitații pentru masa de a doua zi după o nuntă”.

3.2. Referirea la nunta propriu-zisă, cuprinsă într-o serie de frazeologisme poate deveni pretext pentru exprimarea unor sfaturi cu aplicabilitate generală: *odată nuntă* „se zice pentru lucrurile mari, căci foarte rar se întâmplă” [Zanne, 1895-1912, IV: 527], *vai de cel ce nu este la nunta sa!* „se spune de cel ce nu își îngrijește singur de ale sale” sau *dacă la nuntă ești chemat, ce mai aștepți și nu alergi* „se zice când ne cheamă la veselie, însemnând că nu trebuie să zăbovim” [Zanne, 1895-1912, IV: 519-527].

3.3. Unirea spirituală a celor doi tineri este surprinsă frazeologic prin referirea fie la actul religios al cununiei: *a(-și) pune cununie pe cap* (sau *pe frunte*) „a lua parte la cununia cuiva”, *a lua (pe cineva) cu cununie, a-i săruta cuiva cununile* (pop.), fie la corespondentul cultural al evenimentului –convenția civilă ce marchează evenimentul: *a se pune la protocol* „a se înscrie în registrele stării civile și parohiale în vederea căsătoriei și cununiei”. Întreg ceremonialul este însoțit de sfaturile pe care ar trebui să le urmeze mirii pentru instituirea și permanentizarea echilibrului și a binelui în cadrul noii familii: „nuna dă miresei acasă unt proaspăt, cu care face câte o cruce în cele patru părți, atât în afară cât și înăuntru casei, ca să meargă treaba bine în acea casă nouă” [Gorovei, 2003: 91], „mirii trebuie să se scalde într-o scaldătoare în care se pune busuioc, bani noi de argint, lapte și miere, pentru a fi iubiți ca busuiocul, curați ca argintul și dulci ca laptele și mierea” [Gorovei, 1915: 89]. Cele mai importante obiecte investite cu semnificații speciale ținute de nași sunt însă lumânările de cununie, a căror flacără ar reflecta, în mentalul popular, trăinicia căsătoriei: „dacă ard ca o pară vie, se arată norocul tinerei perechi; însă dacă ard slab, de-abia pâlpâie, se arată nenorocul, iar stingerea uneia dintre cele două lumânări arată moartea unuia dintre cei ce se cunună.” [Gorovei, 2003: 287]. De altfel, în mentalul popular, expresiile care trimit la acest moment sunt explicite: *a ține lumânarea* (sau, *reg.*, *lumina, cunună*) sau *a ține foc la spate* (*reg.*).

O formă atipică de căsătorie practică în mediul rural, în contrast cu cea tradițională, prin *logodire*, este reflectată în expresia *nuntă fugită* „prin fuga de casa părinților, prin «răpirea» (uneori rituală) a fetei” [Dumistrăcel, 2001: 149], obicei păstrat, după Stelian Dumistrăcel „ca o manifestare de conformism ritualic [...] «căsătoria» prin răpire precedând-o pe cea prin *cumpărare*”.

3.4. În sfârșit, cu referire la atmosfera care însoțește acest eveniment și la trăsăturile actanților principali, mirele și mireasa, se întrebuițează o serie de frazeologisme precum: *Vai de moarte fără răs și de nuntă fără plâns* „binele și răul sunt întotdeauna împreună”, *Mireasa nimereste masa (pop.)* „Omul împins de nevoie devine îndrăzneț”, *A ședea parcă i-a murit mireasa (sau parcă i-a murit vrabia din streășină, parcă nu-i place mirele, parcă i-a căzut iața din ham)*.

4. Plecarea din lume sau moartea reprezintă în mentalul popular românesc pragul prin care omul, indiferent de starea sa socială, va fi răsplătit pentru faptele săvârșite, deoarece *până la moarte sunt toate* [Zanne, 1895-1912, II: 625]. Iuliu Zanne glosează și alte construcții, cu trimitere la caracterul imprevizibil al momentului: *de moarte și de nuntă nimeni, niciodată nu poate fi gata*, adică „de moarte nimeni nu e gata; când sosește ceasul, tot ar dori să mai trăiască; asemenea, tot mai rămâne ceva de gătit când e să se facă nunta.” [Zanne, 1895-1912: 619], *Moartea nu vine când o chemi/ Ci te ia când nu te temi*, „ne îndeamnă la o viață cinstită și curată.” [Zanne, 1895-1912, II: 619-623].

4.1. O privire de ansamblu asupra tuturor expresiilor referitoare la subiectul în discuție evidențiază faptul că acesta se bucură de inventarul cel mai bogat prin comparație cu celelalte două rituri de trecere discutate mai sus. Urmărind semnificațiile acestora, observăm că cele mai multe sunt cele care anticipează acest moment, indiferent de registrul stilistic în care se întrebuițează (popular, familiar, învățat, trivial, regional): *a i se bate coliva în piept (pop.)*, *a fi chemat de Dumnezeu, a fi în cumpănă de viață (sau de moarte, rar, de pieire) (înv.)*, *a fi sau a se simți pe ducă, a se ține (sau a-i sta, a-i atârna) cuiva viața numai într-un fir de ață (sau de păr)*, *a fi (sau a se zbate) în ghearele morții (fam.)*, *a se mântui ața de pe ghem (pop.)*, *a pune ochii în grindă (pop.)*, *a fi (sau a ajunge) la marginea gropii*, sau *a fi cu un picior în groapă ori (trivial) a miroși a groapă, a fi cu sufletul la gură, i-a venit (sau își așteaptă) ignatul, a fi (sau a se găsi, a ajunge) pe (sau la) marginea gropii, a-și da ochii peste cap (pfm.)*, *a pune ochii în grindă sau a fi cu ochii stâlpiți după ușă (reg.)*, *a (i) se apropia (sau a i se strânge) (cuiva) funia la (sau de) par, (a fi) pe patul de moarte sau pe patul morții, a fi cu piciorul (sau cu un picior) în groapă (și cu unul afară), a-i lua cuiva pocnetul, a-i pieri (cuiva) piuitul, a-și lepăda potcoavele sau a sta să-i pice (sau a-i suna) cuiva potcoavele sau i-a tras potcoavele, a fi cu sufletul pe sobă (reg.)*, *a-i sosi cuiva ceasul (sau veleatul), a-și ține sufletul în buze, a se uita peste umeri (reg.)*, *a fi pe cuțit*.

Dacă o serie de frazeologisme se referă la practicile creștine (trasul clopotului, slujba de înmormântare, punerea în groapă): *a trage (sau a bate) clopotul de mort (îvp.)* „a bate clopotul într-un anumit fel, pentru a anunța moartea cuiva”, *a trage clopoțele după cineva (înv.)* „a trage clopotul cel mic la moartea unui copil”, *a duce pe cineva la groapă* „a înmormânta pe cineva”, pe ultimul loc, ca reprezentare frazeologică sunt cele care trimit la moartea propriu-zisă: *a lua pe cineva moartea sau Dumnezeu (sau dracul sau mama dracului) (înv.)*, *a se lua de pe pământ sau a-și lua cale(a) spre drumul veșniciei (pfm.)*, *a nu avea parte de lumină (pop.)*, *a bea (sau a primi) paharul morții (ori de moarte)*, *a-i purta cuiva parastasele, a se strâmba moartea (la cineva) (reg.)*, *a-l strânge pe Dumnezeu (sau moartea) pe cineva, a vedea moartea sau (reg.) a nu mai vedea lumina, a nu mai ajunge să vadă ziua de mâine (îrg.)*. Din aceeași serie sinonimică face parte și expresia *a trage obloanele*, cu sensul „a lichida o afacere, a da faliment”, extensia semantică „a muri” fiind pusă, de Stelian Dumistrăcel pe seama „legăturii ce se face pe baza comparării «tragerii» obloanelor cu închiderea pentru totdeauna a ochilor” [Dumistrăcel, 2001: 278]. Cu trimitere la un vechi obicei românesc, același autor discută și notează expresia *a (se) îmbrăca cu cămașa morții* „a-și asuma sacrificiul suprem”, unde piesa de vestimentație amintită era croită pentru „pentru lumea cealaltă; se credea că dacă aceasta a fost croită greșit – prea lungă –, va mai muri cineva din aceeași casă” [Dumistrăcel, 2001: 246]. Cu trimitere la o înmormântare simbolică, același autor discută expresia, neînregistrată în dicționare, *a-și pune masa (sau pomul)* „(despre bătrâni) a îndeplini ceremonia despărțirii de viața sexuală; a renunța la cele «dumești» prin praznicul de

înmormântare anticipat” [Dumistrăcel, 2001: 226], ritual (menționat în Vrancea) care „se produce în jurul vârstei de 60 de ani [...] care marca (solemn) apartenența la categoria «femeie iertată»”.

În ceea ce privește imaginarul românesc referitor la reprezentările antropomorfizate ale morții, acesta nu este foarte bogat, cea mai cunoscută reprezentare fiind, după Gheorghe Ciușanu, cea a unei femei care „are tot tacâmul unui coșac: nicovală, ciocane, coasă, gresie (cute); cu ciocanele se crede că slăbește organismul, ciocnește azi, acolo, mâine, dincolo, prin boli mai mici. Când i-a venit ceasul omului, ea își ascute coasa și se strâmbă cu grozava ei mutră, din colțul odăii, la bolnav. Atunci bolnavul pune ochii în grindă și își dă sfârșitul” [Ciușanu, 2014: 100].

Acest moment important din viața omului este însoțit, de asemenea, de practici superstițioase care se referă atât la anticiparea evenimentului, cât și la înmormântarea propriu-zisă: urlatul neobișnuit al câinelui și săpatul cu labele a pământului de lângă casă [Ciușanu, 2014: 101-102], „în casă unde se află un mort, nu se mătură, până nu se înmormântează mortul, fiind rău de moarte și pentru alții din aceea casă”, „femeile nu trebuie să umble cu coadele despletite, căci trag a moarte pentru bărbații lor” [Gorovei, 1915: 195-197] etc. Din aceeași categorie a practicilor superstițioase face parte și expresia *a împietra mortul* „a pune pietre în groapa sau sicriul mortului presupus a fi strigoi sau «moroii»”, încadrată de Stelian Dumistrăcel în categoria construcțiilor ce reflectă „«infiltrările» păgâne tacite din creștinismul oriental, din tradiția necropolelor birituale” [Dumistrăcel, 2001: 196-197].

5. Tentația exercitată de rituri în mass-media, mutațiile suferite de acestea în contemporaneitate au făcut obiectul de investigație al unor cercetări moderne, care au urmărit, de exemplu, diferitele „puneri în scenă”, „scenariile”, influența „modei sociale”, „înțelegerea personală a modului în care trebuie „performat” ritul” [Iuhas, 2011]. În sfârșit, tot în legătură cu mass-media, mai precis cu presa scrisă, semnalăm, mai jos, în ceea ce privește lexicul temei investigate, pentru efectul de agrementare produs, câteva variații de „enunțuri aparținând discursului repetat” [Dumistrăcel, 2006: 6] extrase presa de divertisment, turnuri frastuce modificate în direcția *adângării* sau *substituirii* de termeni: Cine se aseamănă se adună *la botez*. (AC, nr. 3/2005/p. 21), Eu cu cine *botez*? (AC, nr. 6/2007/p. 16), Există viață *privată* după moarte? (AC, nr. 28/2006/pag 16), Vorbă lungă, *moarte sigură*. (AC, nr. 46/2006/p. 10), Ai carte, *ai moarte*. (AC, nr. 46/2006/p. 27), Tinerețe fără bătrânețe și *baterie* fără de moarte. (AC, nr.7/2011/p. 21), Frate, frate, da' *moartea*-i pe bani. (AC, 20/2001/p. 7), Iar la nunta sa au căzut o tresă și o stea... (AC, 20/2001/p. 22), Țară, țară, *vrem nuntaș!* (AC, nr. 14/2003/p. 16), Și la nunta mea a căzut o *pirostea*. (AC, nr. 45/2003/p. 20), Și la nunta mea a căzut *pacoste*. (AC, nr. 44/2008/p. 12), Iar la *nunta* ta a căzut un naș. (J, nr. 25/2003/p. 4), *Nunta* cu dar din dar se face Rai. (J, nr. 31/2011/p. 1), *Politețe* fără bătrânețe și *funcție* fără de moarte. (J, nr. 34/2003/p. 4), Chiar *votarea* moarte n-are. (J, nr. 21/2004/p. 1), Tinerețe fără bătrânețe și *medicamente* fără moarte. (J, nr. 5/2009/p. 3).

6. În concluzie, modul de gândire și de comportare al oamenilor din comunitatea tradițională poate fi urmărit și prin analiza unor fapte de limbă semnificative pentru modul în care s-a cristalizat și s-a depozitat experiența socială. Asemenea altor elemente relevante pentru evidențierea specificului culturii tradiționale românești, frazeologismele (termen generic pentru mai multe tipuri de construcții fixe – proverbe, expresii, locuțiuni etc.), prin potențialul lor semantic și expresiv, reflectă patrimoniul cultural și modul în care acesta s-a îmbogățit, în timp, prin diferite forme.

În ceea ce privește aspectele la care ne-am referit noi, riturile de trecere, acestea sunt elemente marcante ale tradiției culturale, în general, și ale celei românești, în particular, deoarece ele reflectă nevoia individului de a aparține unei comunități în care se regăsește și cu care are multiple similitudini.

BIBLIOGRAFIE

- Bernea, Ernest, 2005. *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas.
- Capidan, Theodor, 1943. *Limbă și cultură*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București.
- Ciașanu, Gheorghe F., 2014. *Superstițiile poporului român în asemănare cu alte popoare vechi și noi*, ediție critică, prefață și indice tematic de I. Oprișan, Editura Saeculum Vizual, București.
- Dumistrăcel, Stelian, 2001. *Până-n pânzele albe. Expresii românești, biografii-motivații*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Institutul European.
- Dumistrăcel, Stelian, 2006. *Limbajul publicistic din perspectiva stilurilor funcționale*, Iași, Institutul European.
- Gennep, Arnold van, 1996. *Riturile de trecere*, traducere de Nora Berdan și Nora Vasilescu, studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, postfață de Lucia Berdan, Editura Polirom, Iași.
- Golescu, Iordache, 1973. *Proverbe comentate*, Editura Albatros, București.
- Gorovei, Artur, 1915. *Credințe și superstiții ale poporului român*, Editura Socec & Comp., Pavel Suru, C. Sfetea, București.
- Iuhas, Florica, 2011. *Univers ceremonial și mass-media: nunta ca rit de trecere*, Editura Ars Docendi.
- Marian, Simion-Florea, 1995. *Nașterea la românii*, Editura Grai și suflet - Cultura Națională, București.
- Zanne, Iuliu, 1895-1912. *Proverbele românilor din România, Bucovina, Ungaria, Istria, Macedonia. Proverbe, zicători, povățuiri, cuvinte adevărate, asemănări, idiotisme și similituri cu un glosar româno-frances*, vol. II, IV, București, Editura Librăriei Socecu & Comp.

Dicționare:

- Tomici, Mile, *Dicționar frazeologic al limbii române*, Editura Saeculum Vizual, București, 2009.
- Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Academia Română Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Editura Enciclopedic Gold, 2009.
- Micul dicționar academic*, Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti, București, 2010.

Abrevieri:

- Bis. – bisericesc
 fam. - familiar
 fig. - figurat
 înv. - învechit
 îvp. - învechit și popular
 îvr. - învechit și rar
 Mun. - Muntenia
 pfm. - popular și familiar
 pop. - popular
 reg. – regional
 AC – „Academia Cașavencu”
 J – „Jupânul”. Săptămânal sucevean de largă inspirație județeană